

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
“ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ”**

ВІД ЛЕСИНОГО ТВОРЧОГО НАТХНЕННЯ ДО СЬОГОЧАСНИХ ТВОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ

**ПИСЬМЕННИКИ-ЮВІЛЯРИ 2022 РОКУ –
ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

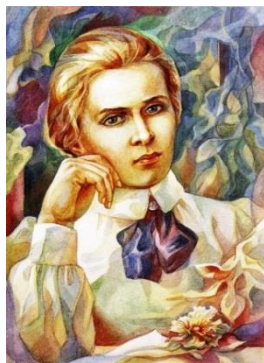
**МАРІУПОЛЬ
2022**

УДК 82.09(477)
В42

Від Лесиного творчого натхнення до сьогочасних творів для дітей
В42 [Текст] : письменники-ювіляри 2022 року – лауреати премії імені Лесі
Українки : [інформ. матеріали] / уклад. В. Ф. Ганжеєва ; Комун. закл.
культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». – Маріуполь, 2022. –
20 с.

Леся Українка – окраса і гордість української нації, жінка великого таланту та сили духу, письменниця, завдяки якій про Україну заговорили у всьому світі. До ювілейної дати – 150-річчя від дня народження видатної майстрині слова (2021 р.) – Донецька обласна бібліотека для дітей підготувала перший випуск інформаційних матеріалів з циклу «Від Лесиного творчого натхнення до сьогочасних творів для дітей». Пропонуємо ознайомитися з другим випуском, який присвячено письменникам-ювілярам 2022 року – лауреатам премії ім. Лесі Українки. Видання стане у нагоді бібліотечним фахівцям, працівникам навчальних закладів, інформаційних установ та широкому колу читачів.

УДК 82.09(477)

ЛЕСЯ УКРАЇНКА (справжнє ім'я – Лариса Петрівна Косач-Квітка) – видатна українська письменниця, перекладачка, культурна діячка. Входить до переліку найвідоміших жінок давньої та сучасної України. Завдяки її творчості українська література зайняла одну з найвищих позицій у світовій культурі, а про українців і Україну заговорили у всьому світі. Саме Леся Українка стала в авангарді творчих сил, що вивели українську літературу на широку арену світової літератури на зламі XIX і XX століть.

Творча спадщина Лесі Українки включає більше 270 віршів, не рахуючи поем і віршованих драматичних творів, півтора десятка оповідань, стільки ж статей, величезну кількість перекладів, безліч зібраних унікальних народних пісень, казок, переказів, легенд українського народу. Феномен таланту Лесі Українки полягав у тому, що вона одночасно плідно працювала в різних жанрах, збагативши і урізноманітвивши українську літературу. Її твори перекладені багатьма мовами. До того ж, сама вона переклала чимало творів світових авторів українською, адже знала більше десятка мов.

На честь жінки великого таланту та сили духу – Лесі Українки – в Україні була заснована премія її імені. Літературна премія ім. Лесі Українки за кращий твір для дітей була запроваджена у 1970 році й присуджувалася щорічно з 1972 до 2003 року.

З 2004 року діє «Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва», яка присуджується щороку до дня народження Лесі Українки – 25 лютого – за твори, які сприяють вихованню підростаючого покоління в дусі національної гідності, духовної єдності українського суспільства та здобули широке громадське визнання. Серед них – твори письменників – ювілярів 2022 року. Знайомство з ними – у інформаційному виданні **«Від Лесиноного творчого натхнення до сьогочасних творів для дітей»**.

БИЧКО ВАЛЕНТИН ВАСИЛЬОВИЧ

(1912–1994)

український прозаїк, поет, драматург,
журналіст, перекладач,
лауреат Літературної премії ім. Лесі Українки
за віршоване оповідання «Сімейний альбом»
та автобіографічну повість «Благословлялося на світ»
(1977 р.)

«Люди мої хороші! Тільки для вас визбирую чисті, незапорошені світлі слова мов промені неголосні, єдині. З вами в розмові, в гомоні чую себе людиною». Так звертався до своїх читачів Валентин Бичко – один із відомих авторів, який писав, зокрема, для дітей та юнацтва.

Життєвий шлях відомого письменника почався в Харкові 17 червня 1912 року. На околиці міста – Журавлівці, минуло його раннє дитинство... Пізніше сім'я Валентина переїхала на Чернігівщину. Дивовижна природа, чисті води річки Удай, сільське привілля полюбилися міському хлопчині. Життя навчило працювати на землі, а в вільний час – викладати свої враження на папері.

Сталося так, що до школи Валентин пішов пізно, одразу в четвертий клас. А до школи – 7 кілометрів! Тож, був час для міркувань, складання віршів.

1925 року родина майбутнього літератора знов повернулася до Харкова. Хлопець вчиться у трудовій школі та продовжує писати.

Згодом, юнак вступає до Харківського інституту народної освіти, через три роки одержує диплом вчителя української мови й літератури. Вже на цей час чимало його віршів було надруковано в різних збірках та альманахах.

Від 1932 року, коли вийшла перша збірка віршів Валентина Бичка для дітей, поет надрукував понад 50 дитячих книжок. Він захоплювався світом дитинства й ця тема стала найголовнішою в його творчості.

В кращих своїх новелах, казках, поемах Валентин Васильович малює цікаві характери, схильні до романтичного пориву, до глибоких почуттів. Його творам притаманні чіткій дійовий сюжет, багатство тональності, оптимізм та ліризм.

Юні читачі – любителі пригод та романтики – поринали у казково-поетичний світ книг Валентина Бичка.

Творчий розквіт письменника перервала Друга світова війна. Але поет не кидає літературної праці. Після визволення України від фашистських окупантів Бичко приїжджає до Києва. Працював в редакціях газет та журналів. З-під його пера виходять нові твори, зокрема збірки для дітей: «Веселка» (1946 р.), «Вогнище» (1949 р.), «Сонечко і Хмаринка» (1957 р.), «Лісова перепустка» (1971 р.), «Поеми та казки» (1973 р.) та ін. Реалістична прозорість, яскравий національний колорит були запорукою успіху і великої популярності митця.

Валентин Васильович умів вести з читачем і серйозну розмову, і створити комічну ситуацію, умів передати нестримну бадьорість і веселість своїх героїв.

Поет вживає вірші-замальовки, вірші-монологи, вірші-марші, вірші-пісні, вірші-новели, вдаючись до відповідної строфіки й ритміки, добираючи виразні метафори-символи.

Поезія його близька до української народнопісенної творчості, характеризується прийомами та образами, властивими фольклорній скарбниці.

Багатьом віршам поета судилося стати піснями («Ронить листя клен похилий...», «Ой, любов...», «Не вставай, тумане...», «Карнавальна» тощо).

Твори Валентина Бичка мають чітко продумані сюжети, яскраво розроблені образи і влучно підібрані художні деталі. Саме завдяки цьому, а також вдало вибраним інтонаціям, без чого не може бути справжніх дитячих творів, досягає письменник великого успіху у читача.

Романтика дитинства, рівно, як й життєві випробування, ожили в автобіографічній повісті «Благословлялося на світ» (1969 р.). Автор познайомив читачів зі своїми дитячими враженнями та мріями.

Своєрідність композиції віршованого оповідання «Сімейний альбом» (1976 р.) та глибинне вивчення життя кількох поколінь знайшли відгук у серцях читачів. Тема єдності поколінь мовби освячує всю творчість Валентина Бичка. Він вміє бачити й малювати життєві факти й події в конкретних художніх образах.

За повість «Благословлялося на світ» та віршоване оповідання «Сімейний альбом» Валентин Бичко у 1977 р. був удостоєний Літературної премії ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва).

Помер талановитий письменник вже за незалежності України, 1994 року. Багатотемна і багатожанрова творчість Валентина Васильовича Бичка – яскрава сторінка у вітчизняному творчому доробку творів для дітей.

ПОЗНАНСЬКА МАРІЯ АВАКУМІВНА

(1917–1995)

українська дитяча поетеса,
лауреатка Літературної премії ім. Лесі Українки
за віршовану розповідь «Фортеця над Дніпром»
та збірку поезій «Щоб ти був щасливий»
(1978 р.)

Верба, що похилилася над самою водою, поле, як те море широке, столітній дуб... В такому мальовничому куточку, в селі Петрашівка на Київщині, 15 липня 1917 року народилася українська поетеса Марія Авакумівна Познанська.

Сільські діти змалечку привчаються до роботи на землі, з повагою ставляться до своєї годувальниці, душею відчувають навколишній світ. «Ще змалку я дуже любила природу. Ніби зачарована зупинялася десь на лузі, у полі чи на лісовій галявині, серед хлібів, квітів і трав і не могла надивитися на ту красу, наслухатися співу пташок, шелесту вітру. Вдивляючись у чарівні барви, вслухаючись у мелодію звуків, починала римувати невправні пісні, підбирала до них «голос» і тайкома наспівувала подружкам, соромлячись сказати, що придумала їх сама. А ще змалку зачарували мене вірші Кобзаря...», – згадувала Марія Авакумівна.

Закінчивши школу, дівчинка працювала у полі. Вечорами поринала у книжки і мріяла стати письменницею.

Літературна біографія Марії Познанської розпочалася з книжечки «Мій квітник», що вийшла друком у 1946 році з благословення Павла Тичини. Відомий поет відзначив свіжість, лаконізм, образність віршів молодої авторки.

Навчання у Білоцерківському педагогічному училищі, а потім – Київському педагогічному інституті допомогло молодій поетесі краще пізнати дитячий світ. Вона багато спілкувалася з малечею, спостерігала за їхнім життям, у своїх віршах давала відповіді на дитячі «чому?».

Поєднавши талант педагога і талант поета, Марія Авакумівна продовжує писати твори для дітей. На початку п'ятдесятих років мала у своєму творчому доробку майже десяток поетичних збірок для малих читачів. Її вірші ніжні й пристрасні, задушевні й мелодійні, пройняті чарівною безпосередністю і щирим почуттям. Саме такі вірші люблять діти: вони цікаві, їх легко читати і запам'ятовувати. Поетеса вміла помічати нове у житті й розповідати про нього дітям. Познанська ніколи не відступала від свого принципу: для малечі слід писати відверто, серйозно й дохідливо. Особливо полюбилися дітям такі книжки: «Про чудо-ліс, що на полі зріс» (1956 р.), «У нашому садочку» (1958 р.), «Про білий халат і наших малят» (1959 р.), «Ми зростаєм, наче квіти» (1960 р.), «Любій малечі про цікаві речі» (1964 р.), «Про золоті ручки» (1966 р.), «На тій землі, де ти ростеш» (1968 р.), «Сонячна сопілка» (1970 р.), «Чим пахне коровай» (1975 р.) та ін.

Твори письменниці збуджують в юних серцях потяг до художнього слова, по-новому відкривають дітям навколишній світ, роблять їх щирішими, більш чутливими до краси, до своєї Батьківщини.

У збірці поезій «Щоб ти був щасливий» (Вибране, 1977 р.) вміщено всі кращі твори, які Марія Познанська написала за попередні роки своєї письменницької діяльності.

Поетеса наставляє юних читачів:

*«Щоб ти був щасливий, – тобі заповім:
Люби Батьківщину всім серцем своїм!».*

Познанська написала багато поезій про чарівливу красу природи рідного краю, про її привабливість в усі пори року. Марія Авакумівна – талановитий лірик, неперевершений майстер чарівного слова. Змальовуючи природу, вона використовує багатство художніх засобів, епітетів, порівнянь, уособлень, різні художні деталі. Все це – скарби образної мови, якими майстерно володіла поетеса. Читаєш – й захоплюєшся картинами прекрасних краєвидів. Підрозділ «Мій квітник» збірки «Щоб ти був щасливий» знайомить з чудовим українським довкіллям та дбайливими людьми:

*«Спасибі людям, що зросили ліс:
За всі дуби, ялини в пишиім гіллі
І за красу отих зелених кіс,
В яких стоять гнучкі берізки білі».*

Тему небайдужих та вмілих майстрів своєї справи Марія Авакумівна розкриває також у підрозділі «Любій малечі про серйозні речі», особливо, де мова йде про «золоті» руки представників різних професій. Авторка розмовляє з дітьми доступною їм мовою, просто, але з повагою до маленького читача, розповідає серйозно, вдумливо про складні й важливі речі.

У 1978 році Марії Познанській було присуджено Літературну премію ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва) за поетичну збірку «Щоб ти був щасливий», а також за віршовану розповідь «Фортеця над Дніпром», в якій авторка по-доброму, мудро й проникливо розповіла дітям тієї епохи про складнощі життя, важкі випробування, що часом випадають на долю людей.

Одна з кращих поетес в Україні, що писала виключно для дітей, людина щедрого душевного обдарування й талановитий вихователь Марія Авакумівна Познанська померла 18 травня 1995 року.

ТКАЧ ДМИТРО ВАСИЛЬОВИЧ

(1912–1993)

український прозаїк, журналіст,
редактор, видавець, перекладач,
лауреат Літературної премії ім. Лесі Українки
за роман «Шторм і штиль»
(1981 р.)

Дмитро Васильович Ткач народився 11 вересня 1912 року в селі Орлик на Полтавщині. Батько його був столяром, людиною працьовитою і чесною, але не мав змоги прогодувати сім'ю.

Тяжке дитинство Дмитра, що припало на голодні роки, привчило хлопця до самостійності, до того, щоб власними силами заробляти собі на хліб. А як саме заробляв – згодом розповів у повісті «Дорога в Ясне», виданої 1980 року. Вона – «шматочок моєї біографії», – засвідчив автор при одній нагоді.

Після закінчення семирічки працював на Дружківському заводі пресувальником, потім – літпрацівником заводської багатотиражки, служив на флоті. Море полонило його уяву, визначило життєвий і творчий шлях.

Друкуватися Дмитро почав рано, ще в тридцятих роках. Перші оповідання були схвально прийняті читачами. Після Другої світової війни у творчому доробку Ткача з'являються повісті «Моряки» (1948 р.), «Чергове завдання» (1951 р.), книжки для дітей «Гриць хоче стати моряком», «Хлопчик з берега», «Небезпечна зона» (1958 р.) та ін. Широке визнання читачів здобула також мала проза Дмитра Васильовича: оповідання «П'ять миль», «Мій брат», «Урожай», «Біла лілея» тощо.

Письменник володів різностороннім талантом оповідача. Його твори іноді так не схожі один на одного, ніби писали їх різні люди. Наприклад, роман «Арена» (1960 р.) і повість для дітей «Чорне сальто» (1962 р.) – про артистів цирку, але написані з використанням несхожих літературних прийомів. Захоплення циркум прийшло до Дмитра Ткача ще в юності, коли, навчаючись у школі, він займався гімнастикою, а ставши робітником Дружківського заводу, брав участь в акробатичному гуртку. До того ж, перед тим, як приступити до написання роману «Арена», автор подорожував кілька місяців з цирковою групою, де познайомився з акробатом, історія життя якого стала основою повісті «Чорне сальто».

Найвище досягнення будь-якого дитячого письменника – це, коли його твори із захопленням читають і дітлахи, й дорослі. Так сталося з повістю «Я – шестикласник», яка стала популярною серед різновікових читачів. Мабуть, в цьому й криється секрет популярності «дитячих» творів. Дмитро Ткач став одним з найпопулярніших авторів серед дітей.

Хто з юних читачів не захоплюється морем, хто не мріє про морські подорожі, не прагне опуститися в океанські глибини. Морська тема стала основною у творчості Дмитра Ткача, тому його називають прозаїком-мариністом. Все, що пов'язане з невгамовною водною стихією, великим блакитним простором, знайшло своє відображення у творах письменника: «П'ять миль», «Комендант моря», «Крута хвиля» (1954 р.), «Спокійне море» (1974 р.) та ін.

Наприкінці 60-х років минулого століття Дмитро Васильович розпочав багаторічну роботу над романом «Шторм і штиль» – про флот, кораблі, моряків молодого та старшого покоління. Автор проводить головного героя твору – офіцера Юрія Баглая – через суворі природні та життєві випробування, в яких загартується його воля та зміцнюється характер. Для цього письменник використовує різноманітні літературні засоби. Дуже незвично представлений у творі діалог Юрія з морем: «Влітку море радісно-грайливе та синє-синє. А з настанням осені воно темніє, ніби наливається оловом, котить нескінченною чередою важкі хвилі і б'є об прибережні скелі, ніби викликає на поєдинок: «А ну, хто наважиться помірятися зі мною силою?». «Я можу, – думав Юрій Баглай, дивлячись з палуби на стихію, що розбушувалася. – Бо я вже тебе знаю. Ти і пестило мене, і нещадно било. Але я не скорився, я виходив переможцем у сутичці з тобою. Нам ворогувати не можна. Навпаки, ми навіки маємо стати побратимами, адже нам один без одного вже не прожити. На все життя звела нас доля». Знов і знов Юрій перебирає в пам'яті все, про що з такою тривогою думав, що вистраждав і пережив». Автор впевнений: невгамовна водна стихія додає сил і фізичних, і духовних.

Роман «Шторм і штиль» був завершений письменником у 1977 році та набув популярності у читачів. За цей твір Дмитро Ткач у 1981 році був удостоєний Літературної премії ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва).

«Щасливий той письменник, який уміє своїми творами приторкнутися до найніжніших струн дитячого серця», – зазначав Дмитро Васильович. І йому це вдалося. Його щастя поширилося на тисячі юних сердець, які полюбили щирі твори небайдужого до життя прозаїка.

У 1993 році талановитий дитячий письменник Дмитро Васильович Ткач відійшов у вічність, залишивши нащадкам великий творчий доробок.

КАВА ВІКТОР ІВАНОВИЧ

(1937–2004)

український письменник, редактор,
лауреат Літературної премії ім. Лесі Українки
за повісті та оповідання «Будь обережна, Марійко!»,
«На те літо, після війни», «Осінь стежка», «Усмішка»
(1985 р.)

Новий, 1937, рік в родині вчителів у селі Поділ Срібнянського району Чернігівської області почався щасливо: 1 січня народився син Віктор. Чарівні краєвиди Чернігівщини, чисті води річок Удай та Лисогір, доброзичливі люди та книжки оточували хлопчика від народження й наповнювали дитячу душу радістю, спонукали до розширення світогляду та навчання. Батьки-вчителі та бабуся сприяли розвитку літературних здібностей Віктора. Школярем він багато читав, писав вірші, дописував у стіннівки, надсилав інформації до райгазети «Срібнянщина».

Після закінчення середньої школи у 1954 році юнак вступив до Київського університету на факультет журналістики. Здобувши диплом з відзнакою, почав працювати редактором у дитячому видавництві «Веселка». Опісля, декілька років завідував відділом літератури в журналі «Барвінок», потім був літконсультантом і відповідальним секретарем комісії Спілки письменників України по роботі з молодими авторами.

Перше оповідання Віктора Кави «Білі іскри», яке він написав за порадою П. Г. Тичини, було надруковане в газеті «Літературна Україна» в 1961 році.

Віктора Івановича, вже дорослу людину, не відпускали спомини про його незабутнє дитинство. Так творчі стежки впевнено привели його в дитячу літературу.

Твори письменника помітно вирізняються психологічно переконливим дослідженням характерів героїв, умінням будувати сюжети.

Вже перші книги – «Прогуляний день» (1963 р.), «Історія одного велосипеда» (1964 р.), «Вечірня телеграма» (1965 р.), «Мені не страшно» (1966 р.) – викликали схвалення читачів та критиків, які відзначили здатність автора пояснити дітям складні драматичні події та поняття.

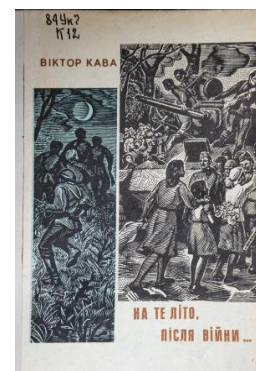
Більшість героїв книг Віктора Івановича – діти воєнних і повоєнних років. Неймовірно тяжке воєнне лихоліття і повоєнні труднощі, що впали на ще не зміцнілі дитячі плечі і незагартовані душі, не змогли зруйнувати в дитячих серцях шкільну дружбу й перше кохання, любов до рідної землі. Це відповідальне й чесне молоде покоління заворожує своєю чистою безпосередністю і наївністю, умінням співпереживати та відгукуватися на будь-яке прохання про допомогу.

Дія повісті «Будь обережна, Марійко!» (1976 р.) відбувається у західних областях України у роки Другої світової війни. Автор майстерно, психологічно переконливо малює образ маленької розвідниці Марійки. Юні читачі цього твору переймаються почуттям гордості до сміливої та розумної дівчинки-партизанки.

У повісті «Осінь стежка» (1977 р.) автор намалював образи дівчаток та хлопчиків – працюючих, життєрадісних та безстрашних. Будь-які події з життя підлітків описані Віктором Кавою настільки цікаво, що запам'ятовуються надовго. Поряд із цим, яскраво та зворушливо прозаїк говорить про українську природу, про народні звичаї. До того ж, в цьому творі, а також у повісті «День ясний і ночі горобині» та численних оповіданнях, він виводить образи своїх батька і матері.

Герой оповідання «На те літо, після війни...» (1979 р.) Слава репрезентує образ багатостраждальних дітей війни, чие дорослішання стало миттєвим, адже вони не мали часу на безтурботне дитинство.

У творах письменника – високий непідробний драматизм у розкритті вічної загальнолюдської теми батьків і дітей, напружений, іноді пригодницький сюжет. Полюбилися старшокласникам повісті «Таємниці однієї любові» (1985 р.), «Одна ніч» (1987 р.), «Сипле квіт черемха» (1987 р.).

У 1985 році Віктору Каві було присуджено Літературну премію ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва) за повісті та оповідання «Будь обережна, Марійко!», «На те літо, після війни...», «Осінь стежка», «Усмішка».

З кожною новою книгою розкривалися грані творчості талановитого прозаїка. Особливо йому вдавалися психологічні оповідання-мініатюри. Віктор Іванович збагатив українську літературу для дітей новими формами літературного бачення, наповнив її глибоким змістом своїх сюжетів.

Більшість оповідань Віктора Кави відомі не тільки на теренах України, а й далеко за її межами, завдяки перекладу на різні мови. Тривала плідна праця письменника неодноразово заохочувалась державними нагородами.

В останні роки життя Віктор Іванович Кава працював у редакції газети Чернігівського земляцтва «Отчий поріг». 26 листопада 2004 року письменника не стало.

СКОМАРОВСЬКИЙ ВАДИМ ПЕТРОВИЧ

(1937–2020)

український письменник, журналіст, перекладач,
культуролог-видавець, громадський діяч,
лауреат Літературної премії ім. Лесі Українки
за книгу вибраних творів «Свіжа борозна»
та збірку віршів «Завтра в школу»
(1989 р.)

«Щасливий, хто ходить стежками свого дитинства». Здається, ця народна мудрість супроводжувала Вадима Скомаровського все його життя. «З дитинства у його вразливу душу світлими потоками вливалися і могутня блакитна широчінь Славутича, і запашне роздолля смарагдових полів, і таємничий Криничий яр, де срібляться чисті копанки, і п'янкий цвіт черемх, і крик чайок та запаморочливе тьохкання солов'їв, і мамина лагідна, пісенна мова... А ще назавжди увійшли в його серце та пам'ять люди цього мальовничого краю – чесні, працьовиті, добрі, мужні...» (В. Кава).

Вадим Петрович Скомаровський народився 1 червня 1937 року в селі Балико-Щучинка Ржищівського району (нині – Ржищівська об'єднана територіальна громада) Київської області в родині вчителів.

Малому хлопчикові довелося пережити тяжкі роки тимчасової німецької окупації, смерть батька, що загинув на полі бою під час Другої світової війни, повоєнну розруху, побутові труднощі...

Після закінчення семирічки та Ржищівського педагогічного училища Вадим Петрович став учителем у Бородянській школі на Київщині. Згодом він закінчив Ізмаїльський педагогічний інститут, тісно поєднавши свою особисту долю з дітворою та молоддю.

1956 року Вадим Скомаровський надрукував у журналі «Піонерія» свій перший вірш для дітей і, можливо, сам того не знаючи, зробив свій вибір – став на літературний шлях і назавжди залишився вірним юним читачам. Вже перші книжечки В. Скомаровського «У сестрички радість» (1959 р.) та «Зірочка» (1961 р.) засвідчили, що в автора є природний дар розповідати про дітей і для дітей, поетично змальовувати природу.

«Вадим Скомаровський давно знаний як дитячий письменник, чиї вірші увійшли до багатьох читанок і хрестоматій, отже – стали хрестоматійними», – зазначав письменник Леонід Тендюк. Визначний віршар працював в усіх поетичних жанрах. Видав 35 збірок віршів, казок, поем для дітей, три книжки сатири і гумору для дорослих. Основні з них: «Весняний поїзд» (1971 р.), «Горіховий дощ» (1974 р.), «Сонячні зернята» (1982 р.), «Вітер мандрів» (1984 р.), «Диво-камінь-самоцвіт» (1994 р.), «Трасти і контрасти» 1999 р.), «Комп'ютер з характером» (2002 р.), «Оподаткований папуга» (2007 р.), «Джерело з Криничного яру» (2008 р.). Серед останніх книг – «Ходить сонце по колу» (2010 р.), «Химерна вдача» (2012 р.), «Від Мангишлаку до Пріорки» (2019 р.) та ін. Низку віршів поета покладено на музику українськими композиторами.

Твори письменника друкувалися англійською, болгарською, білоруською, молдавською, туркменською, башкирською мовами, а також в українських часописах Польщі, Словаччини, Сербії.

Вже з перших кроків в літературі творча увага Вадима Петровича була повернута до шевченківської теми. У 1963 році побачила світ його книга віршів для дітей «На Тарасовій горі». Автор писав про народну любов до геніального Кобзаря, повагу до його пам'яті народів світу. Через десять років вийшла збірка «Тарасова криниця», а в 1979 р. письменник створив поему «Тарасові птиці». Це одні з найбільш яскравих, натхненних сторінок у творчості Вадима Скомаровського.

У 1987 році у видавництві «Веселка» вийшла друком книга вибраних творів «Свіжа борозна». Відкриває збірку цикл віршів про історичне минуле «Червоний бант». Два наступні цикли – «Степові дзвіночки» та «Горіховий дощ» – захоплююча поетична розповідь автора про природу та дітей. Тринадцять поезій з назвою «Вінок», присвячених великому сину українського народу Тарасу Григоровичу Шевченку, складають наступний цикл віршів збірки. У розділі «Нічний гість» зібрано віршовані казки. Завершує поетичну збірку цикл поем «Свіжа борозна».

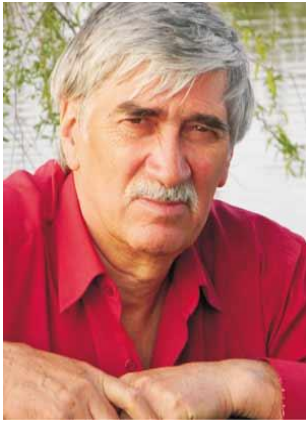
«...Багато моїх віршів, – писав Скомаровський, – про звірів і птахів, про тинисті ліси і діброви, про запахуці луки, урожайні ниви і, звичайно ж, про найюніших жителів цього дивовижного краю – хлопчиків і дівчаток». Саме їм, маленьким школярикам, допитливим і непосидючим, яким був і сам поет в пору дитинства, присвятив Вадим Петрович віршовану збірку «Завтра в школу» (1988 р.).

За книгу вибраних творів «Свіжа борозна» та збірку віршів «Завтра в школу» Вадим Скомаровський отримав у 1989 р. Літературну премію ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва).

Талановиті твори письменника також відзначені багатьма іншими літературними та літературно-мистецькими преміями. За видатні заслуги в царині української національної культури Вадим Скомаровський був нагороджений орденом «Знак Пошани» та багатьма медалями, відзначений почесними нагородами Національної спілки письменників України, Українського фонду культури, Київської міської державної адміністрації, Київського міського голови. Письменникові було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Вадим Петрович Скомаровський – видатний письменник української літератури – пішов з життя 6 грудня 2020 року.

КАЧАН АНАТОЛІЙ ЛЕОНТІЙОВИЧ

(1942)

український дитячий письменник-мариніст,
поет, культурний діяч,
лауреат Літературної премії ім. Лесі Українки
за книгу віршів «До синього моря хмарина пливе»
(2002 р.)

Анатолій Леонтійович Качан народився 16 січня 1942 року на Миколаївщині. Дитячі роки минули в селі Новопетрівське Новоодеського району Миколаївської області. Середню освіту здобув у селищі Засілля Вітовського району тієї ж області.

«Хоча я вважався успішним учнем (в атестаті серед відмінних оцінок була лише одна «четвірка»), художньою літературою по-справжньому захопився вже після закінчення школи, коли почав працювати монтером радіовузла та брати участь у передачах місцевого радіомовлення. На той час припадають і мої перші журналістські та літературні спроби», – згадує письменник.

Закінчив філологічний факультет Одеського державного університету. Працював учителем у придунайському містечку Вилкове, кореспондентом молодіжної газети, редактором видавництва «Маяк» в Одесі. Протягом багатьох років Анатолій Леонтійович очолював літературні відділи в дитячих журналах «Однокласник», «Барвінок», «Соняшник». В газеті «Вечірній Київ» вів сторінку творчого саморозвитку дітей «Кораблик», яка згодом переросла у самостійне видання «Я Сам/Сама».

В його доробку багато книжок для дітей та юнацтва, численні публікації у зарубіжних виданнях, пісні, написані у співавторстві з відомими українськими композиторами, статті з проблем дитячої літератури. До читанок, підручників з української мови, книг для позакласного читання включено понад п'ятдесят поезій Анатолія Качана.

Степ і море – невід'ємна частина його творчості. Дитинство поета промайнуло серед розлогих південних степів, а зрілі роки пов'язані з морем і річками. І не дивно, що Анатолій Леонтійович написав про море більше, ніж всі сучасні українські дитячі письменники. Улюбленим образом письменника-мариніста є маяк. Його поезію теж можна назвати маяком на березі Дитинства. Твори Качана розширюють обрії дитячої уяви до такого розумового рівня, коли дитина починає повністю довіряти письменникові.

Головна особливість поетичної культури Анатолія Качана – педагогічний аспект його творчості в захопленні й опануванні дітками рідної мови, у збагаченні рідного слова. Він професійно вводить у дитячий лексикон безліч різних тлумачень, розкриваючи значення того чи іншого слова, дає відчутти дитині красу рідної мови, ритмічність звуконаслідувань, мелодійність віршованого слова.

Як дитячий письменник Анатолій Леонтійович дебютував у 1970 році. Він – автор багатьох поетичних книжок: «Джерельце» (1975 р.), «Ворота міста» (1977 р.), «Берегові вогні» (1979 р.), «Колос наливається» (1981 р.), «Зелений промінь» (1983 р.), «Світанок року» (1986 р.), «Прощання з літом» (1991 р.), «Живу я біля моря» (1992 р.), «Чари ворожбита» (2005 р.), «Хвиля хвилю доганяє» (2007 р.), «Листи з осіннього саду» (2012 р.), «За нашим садом грає море» (2016 р.) та ін.

У післямові до однієї із найсолідніших книжок Качана «До синього моря хмарина пливе» (2001 р.) письменник Микола Вінграновський, назвавши автора своїм улюбленим, щасливо обдарованим дитячим поетом, наголосив на «свіжості» його письма і, головне, на «легкості» слова, бо «лише таке слово спроможне перелетіти час». Збірка поезій Анатолія Качана «До синього моря хмарина пливе» у 2002 році була відзначена Літературною премією ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва).

Талановиті твори письменника відзначені численними іншими літературними та літературно-мистецькими преміями. Його праця відмічена державними нагородами. Йому також присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Діти люблять спілкуватися з Анатолієм Качаном і завжди з нетерпінням чекають зустрічі з улюбленим поетом. Анатолій Леонтійович склав для дітлахів безліч всіляких скоромовок, дражнилок, мирилок та забавлянок і з радістю ділиться ними з юними друзями.

Чимало «качанівських» літературних творів є справжніми шедеврами, що вже давно перейшли до розряду тих, які прийнято називати фольклорними. Письменника небезпідставно вважають хрещеним батьком новітньої ігрової поезії, котра відкриває ще одну грань безмежних можливостей українського слова.

Читаючи вірші Анатолія Леонтійовича, ми знову і знову повертаємось у дитячі спогади. «Людина, яка прогаяла своє дитинство, росла як трава і через те не розвинула себе, – це все одно, що дерево без цвіту або рік без весни», – зазначає сам поет.

«Його поезія несе юним читачам радість відкриття живого, вічно пульсуючого світу, заохочує до співтворчості, звучить як альтернатива буденному, механічному та віртуальному сприйняттю світу, які призводять до втрати зв'язку з живою природою та реальним життям», – стверджує мистецтвознавець Микола Лабінський.

В поезії Анатолія Качана – «насолода для душі, тихе свято душі, частинка її безсмертя» (М. Вінграновський).

РУТКІВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ

(1937–2021)

український прозаїк, поет, журналіст,
лауреат Літературної премії ім. Лесі Українки
за повість-легенду «Сторожова застава»
(2002 р.)

Володимира Рутківського називають письменником, який робить читачів щасливими. Особливо дітей. Цілі покоління українських дітлахів виростили на його пригодницьких творах. «Своїми історіями він ростив покоління гордих і вільних та змінював тих, хто жив у парадигмі маленької людини, покірної вічним поразкам: над його книгами не плачеться, після них хочеться жити, любити й пишатися тим, хто ти є», – вважає телеведуча Ольга Герасим'юк.

Життєвий шлях Володимира Григоровича Рутківського розпочався 18 квітня 1937 року в селі Хрестителеве на Черкащині. Дитинство хлопчика припало на роки воєнного лихоліття (Друга світова війна). Про воєнний період свого життя письменник розповідає в автобіографічній повісті «Потерчата», що має підзаголовок «Дитяча сповідь перед дорослими, які так нічому й не навчилися».

Після середньої школи Рутківський навчався в Одеському політехнічному інституті. Працював апаратником на Одеському суперфосфатному заводі, кореспондентом одеських газет «Январець» та «Трибуна студента», редактором Одеського обласного радіо, сценаристом Одеської кіностудії, інженером заводу «Мікрон», завідувачем відділу обласної газети «Одеські вісті». Вільний час присвячував історичним пошукам, котрі не полишали письменника усе життя, спонукаючи писати цікаві історичні твори для дітей, відкривати ще не досліджені періоди вітчизняної історії.

У літературі Володимир Григорович дебютував як поет. Його перша збірка «Краплини сонця» вийшла 1966 року, а остання, «День живої води», – 2005 року. Його вірші входили до антологій «Вереснева зоря» (1989 р.) і «Одеське літературне віче» (2004 р.). Утім, письменницьку славу й любов читачів принесли твори для дітей та юнацтва. Рутківський показав, що дитяча і підліткова книга в новій українській літературі не поступається «дорослій».

Натхнення черпав зі свого козацького коріння, з минулого краю, де виріс – в чорнобаївському селі на річці Сулі. «Я написав не так уже й мало, – каже про себе письменник, – проте лише на схилі віку втямив, що за кожним моїм віршованим чи прозовим рядком проглядає вона, моя Черкащина...».

Широке визнання в незалежній Україні Рутківському принесла пригодницька тетралогія про джур: «Джури козака Швайки» (2007 р.), «Джури-характерники» (2009 р.), «Джури і підводний човен» (2010 р.). За цю

історичну трилогію для дітей у 2012 році письменник отримав Національну премію України ім. Тараса Шевченка. В 2014–2015 роках вийшла незапланована четверта частина під назвою «Джури і Кудлатик», а тому трилогія стала тетралогією.

У 2011 році Володимир Рутківський став лауреатом премії «Книга року ВВС» за двотомний історичний роман «Сині Води» про визвольну битву на Синіх Водах, де князю Боброку допомагало троє підлітків.

Володимир Григорович – лауреат численних літературних нагород, серед яких і Літературна премія ім. Лесі Українки (нині – Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва) за повість-легенду «Сторожова застава» (2002 р.).

Уперше повість-легенда була опублікована у 1991 р. на сторінках журналу для підлітків «Однокласник». На тоді головний редактор цього видання, письменник та публіцист Сергій Чирков згадує: «Ідея відвоювати у московитів Іллю Муромця, вкраденого разом з добрячим шматком нашої історії, сподобалась». Сподобався твір і українським дітям: він став для них одним з найулюбленіших. Тонкий знавець України Рутківський вчить читача дивитися на світ очима героя, а не жертви.

12 жовтня 2017 року в прокат вийшов пригодницький фільм-фентезі «Сторожова застава» за однойменним романом Володимира Рутківського. Спільна робота режисера Юрія Ковальова, сценаристів Сашка Дерманського та Ярослава Войцешака виявилась такою успішною, що український глядач зрозумів – у нас з'явилося пречудове українське кіно для сімейного перегляду. «Сторожова застава» – кіно, на яке чекали. Всі твори Володимира Григоровича гідні великого екрана.

Твори Рутківського – це захоплива суміш фантастичної вигадки й історичних фактів, і це допомагало йому створювати неймовірно цікаві сюжети для своїх книг, які не залишають байдужими не тільки дітей, а й дорослих.

Володимир Рутківський – легенда української літератури – пішов у засвіти у жовтні 2021 року. Видатний письменник, який подарував дітям та підліткам багато важливих книжок, мав значний вплив на розвиток національної дитячої літератури, а для багатьох сучасних авторів став Учителем. «Доброзичливий, мудрий, виважений і харизматичний Велетень Слова», – так охарактеризував Володимира Григоровича дитячий письменник Сашко Дерманський.

Список використаних джерел інформації

Анатолій Качан [Електронний ресурс] // barabooka: простір української дитячої книги [сайт]. – Електрон. текст., відеодані (1 файл: 02:37 хв.), фот. – [Київ]. – Режим доступу: <http://www.barabooka.com.ua/anatolij-kachan/> (дата звернення 04.01.2022). – Заголовок з екрана.

Бичко Валентин Васильович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87> (дата звернення 31.01.2022). – Заголовок з екрана.

Біографія Вадима Скомаровського [Електронний ресурс] // OnlyArt [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://onlyart.org.ua/biographies-poets-and-writers/skomarovskij-vadym-biografiya/> (дата звернення 05.01.2022). – Заголовок з екрана.

Біографія Дмитра Ткача [Електронний ресурс] // OnlyArt [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://onlyart.org.ua/biographies-poets-and-writers/tkach-dmytro-biografiya/> (дата звернення 28.01.2022). – Заголовок з екрана.

Дивосвіт «Веселки» [Текст] : антол. літ. для дітей та юнацтва. У 3 т. Т. 2. Українська література / упоряд., біобібліогр. довідки Б. І. Чайковського [та ін.]. – Київ : Веселка, 2005. – 703 с.

Життя та творчість [Електронний ресурс] : [В. І. Кава] // Національна бібліотека України для дітей [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ. – Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/default.aspx?id=5765> (дата звернення 13.01.2022). – Заголовок з екрана.

Життя та творчість [Електронний ресурс] : [М. А. Познанська] // Національна бібліотека України для дітей [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ. – Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/default.aspx?id=6196> (дата звернення 31.01.2022). – Заголовок з екрана.

In memoriam. Вадим Скомаровський [Електронний ресурс] // Літературна Україна [сайт газети]. – Електрон. текст. дані, фот. – Київ, 2021. – 12 груд. – Режим доступу: <https://litukraina.com.ua/2020/12/12/in-memoriam-vadim-skomarovskij/> (дата звернення 11.01.2022). – Заголовок з екрана.

Марченко, Наталя. Володимир Рутківський: «Я відцвів, відшумів, я свій ряс відтоптав...» [Електронний ресурс] // Українська літературна газета [сайт газети]. – Електрон. текст. дані, фот. – Вишгород, 2021. – 05 листоп. – Режим доступу: <https://litgazeta.com.ua/articles/volodymyr-rutkivskij-ia->

<vidtsviv-vidshumiv-ia-svij-riast-vidtoptav/> (дата звернення 20.01.2022). – Заголовок з екрана.

Поет незабутніх дитячих вражень [Текст] : [про українського дитячого поета А. Л. Качана] // Шкільна бібліотека. – 2016. – № 12. – С. 48.

Премія імені Лесі Українки [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F_%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D0%9B%D0%B5%D1%81%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BA%D0%B8 (дата звернення 14.01.2022). – Заголовок з екрана.

Рутківський Володимир Григорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт]. – Електрон. текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Рутківський_Володимир_Григорович (дата звернення 31.01.2022). – Заголовок з екрана.

Українська дитяча література [Текст] : хрестоматія. У 2 ч. Ч. 2. / упоряд., всуп. ст., біогр. нариси І. А. Луценко [та ін.]. – Київ : Вища шк., 1992. – 286 с.

Інформаційне видання

Від Лесиного творчого натхнення до сьогочасних творів для дітей:
письменники-ювіляри 2022 року – лауреати премії імені Лесі Українки

Інформаційні матеріали

Укладач **Ганжесва** Валентина Федорівна

Оформлення

А. О. Гром

Редагування

О. П. Гуляєва

Відповідальний за випуск

Ю. С. Василенко

ПР.МЕТАЛУРГІВ, 29,
М.МАРІУПОЛЬ,
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

(066)990-79-43

ДОНЕЦЬКА
ОБЛАСНА
БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ДІТЕЙ